

Kitekintés

A katalán függetlenedési folyamat kérdőjelei

A huszonegyedik század a globalizációnak, a különböző értékeket, értékrendszereket képviselő kultúrák, civilizációk, identitások és identitásformák találkozásának a korszaka. Napjainkban ezért az *integrációs tendenciákkal és szerveződésekkel párhuzamosan felerősödtek az etnikai alapú regionalizmushoz, valamint a világ három félperifériális térségében végbemenő demokratizálódási folyamatokhoz és a szubszidiaritás elvének érvényesüléséhez kapcsolódó *dezinintegrációs folyamatok*, amelyek jelentős hatást gyakoroltak a többnemzetiségű állami struktúrák alakulására.*

Egyre inkább általános értelmet nyertek az e téren Spanyolországban szerzett tapasztalatok és Juan José Linznek 1992-ban tett az a megállapítása, mely szerint „Spanyolország ma valamennyi spanyol államát jelenti; nemzetállamot jelent a lakosság nagy része, csak államot és nem nemzetet jelentős kisebbsége számára”. (Linz, 1992,453.o.)

Spanyolországban 1975. november 20-a, Franco halála és a francoizmus rendszerének összeomlása után, az új demokrácia korszakában megvalósult az állam (Spanyol Királyság), a saját nyelvvel bíró történelmi nemzetek (baszk, gallego, katalán, valenciano) és a történelem nélküli régiók (Cantabria, Asztúria, Extremadura, Madrid, Murcia, La Rioja, stb.) demokratikusan szabályozott együttélése. (Blanco Valdés, 2005)

A tizenhét önkormányzati közösség együttműködésén alapuló autonómia modell megteremtésével a spanyol új demokrácia nemzetközi szempontból is példaértékű szerepet játszott egy több száz éves probléma megoldásában. (Szilágyi, 1996; Szilágyi, 2012; Szilágyi, 2014).

Az 1979 és 1983 között kialakított rendszer máig életképesnek bizonyult. A stabilitás azonban nem jelent változatlanságot. Az intézményi berendezkedés az állandó mozgás állapotában van. Hispániában 1983 és 2018 között az ország történetében további példa nélkül álló decentralizációs és demokratizálódási folyamat zajlott le. Ennek következtében az autonómiák állama napjainkban már a föderális rendszerekre jellemző sajátosságokat mutat.

A jelzett változások különösen a kilencvenes évek második felétől gyorsultak fel és 2006 júliusában, Katalónia új Autonómia Statútumának elfogadását eredményezték. Reális alternatívaként felmerült az önálló nemzeti státuszt elnyert, Barcelona székhelyű autonóm tartomány Spanyolországból történő kiválása, a negyven éven át életképesnek bizonyult politikai berendezkedés átalakulásának és átalakításának a kérdése is.

A beindult folyamat - *a procés* - 2017. október 27-én Katalónia függetlenségének, önálló államiságának kinyilvánításához vezetett.

A kulturális nemzetfelfogás és saját identitás megőrzésének jegyében indult hazafias politikai mozgalom térségünk többnemzetiségű államaiban élő nemzeti kisebbségek esetében is felveti a modell érvényességének és érvényesíthetőségének a kérdését. A politikai önkormányzatiság, a területi autonómia, az identitás megőrzésének és a hivatalos nyelvhasználat összekapcsolhatóságának realitása, az ahhoz szükséges intézményrendszer kiépítése és fenntartása az Európai Unióban már megvalósult demokratikus államépítési gyakorlat alkalmazhatóságára és **annak** nemzetközi érvényesíthetőségével kapcsolatban felmerült ellentmondásos jellegére hívja fel a figyelmet.

Egységes spanyol nemzet versus Katalónia

A hazafiság nem választható el a nemzet fogalmától. E kérdés tisztázása különös fontossággal bír Spanyolország esetében, ahol több történelmi nemzet él együtt. Ahol a huszadik század kezdete óta napirenden van a kisnemzetek területi-politikai-kulturális önrendelkezési jogának, autonómiája biztosításának és kiválásának, önálló állammá szerveződésének a kérdése.

Az ország hatályos alkotmányának második cikkelye Spanyolország megbonthatatlan területi egységéről rendelkezik. Az alaptörvény megfogalmazása szerint annak bázisát az autonómiák államát alkotó nemzetek és régiók szolidaritása, közössége képezi: „Az al-

kotmány a spanyol nemzet, valamennyi spanyol közös hazájának megbonthatatlan egységén alapul; elismeri és biztosítja a szolidaritás által egyesített nemzetiségek és régiók autonómiához való jogát.”(de Esteban, 2000, 372.o.) - olvashatjuk. A harmadik paragrafus a nyelvhasználat elvi kérdéseit rendezi, s kimondja: „A kasztíliai az állam hivatalos spanyol nyelve. Minden spanyolnak kötelessége ismerni és jogában áll használni azt. A többi spanyol nyelv is hivatalos nyelvnek számít az érintett Önkormányzati Közösségekben, Alapszabályaiknak megfelelően. Spanyolország nyelveinek változatos gazdagsága olyan kulturális örökség, amelyet különleges tisztelet és védelem illet meg.”(de Esteban,2000,372.o.).

Nem feladatunk itt most az alaptörvény szóhasználatának nem egészen világos pontjaira rámutatni. Arra azonban felhívjuk a figyelmet, hogy az alkotmány a spanyol nemzetet egy olyan többnemzetiségű, többnyelvű közösségnek tartja, amely közösség sokszínű kulturális egységét a spanyol nyelv kasztíliai változatának hivatalos állami nyelvvé nyilvánítása biztosítja.

Az alkotmány tehát egy nemzetről, és az egységes spanyol nemzet részét alkotó több nemzetiségről beszél. Nem foglalkozik a nemzetiségek lehetséges kiválásának kérdésével. A helyzet azonban Katalónia 2006. július 19-én elfogadott statútuma után jogilag is alapvetően megváltozott.

Az Alapszabály az önkormányzati rendszer intézményi megerősítését összekapcsolta a kulturális-nyelvi és

történelmi identitásra alapozott önálló államiság megteremtésére irányuló törekvéssel. A statútum preambuluma a következőképpen fogalmaz: „A katalán nép évszázadokon át megőrizte saját önkormányzata melletti szilárd elkötelezettségét, amely az 1359-ben létrejött Generalitatban öltött intézményes formát [...] a Generalitat életre keltése az 1932-es Statútummal következett be, majd 1977-ben a demokrácia megszületésével, az 1979-es Alapszabály és az 1978-as Alkotmány elfogadásával, valamint az autonómiák államának megteremtésével állt helyre. Katalónia önkormányzatisága az Alkotmányon, a katalán nép történelmi jogain és e keretek között a Generalitat különleges helyzetének elismerésén alapul. Katalónia olyan államon belül fejleszti politikai személyiségét, amely elismeri és tiszteletben tartja Spanyolország népeinek eltérő identitásait.

Katalónia polgári és társadalmi hagyományai mindig a nyelv és a kultúra fontosságát hangsúlyozták [...]. A katalán parlament Katalónia állampolgárainak érzéseit és akaratát tolmácsolva, a széles többség támogatását élvezve *Katalóniát nemzetként határozza meg.*” - (Boletín Oficial del Estado, 2006,268-269.o.). Ezzel szemben a spanyol Alkotmány már idézett második paragrafusa - a *nemzetiség-nacionalidad* (kiemelés tőlem - a szerző) definíciót tartalmazza. A nemzet és a nemzetiség fogalma azonban politológiai és jogilag egyaránt eltérő tartalmat takar. A nemzetiség a többségi állam területén élő (etnikai) kisebbséget jelent. *A nemzet ellenben ob-*

jektív és szubjektív kritériumokkal leírható, az esetek nagy többségében önálló államisággal rendelkező entitást, vagy pedig egy többnemzetiségű államon belüli államalkotó tényezőt jelenít meg. (Szilágyi, 2010.198-208.o.)

Katalónia Önkormányzati Alapszabályának 6.§ (1) bekezdése azt hangsúlyozza, hogy: „Katalónia saját nyelve a katalán. Mint ilyen, a katalán nyelv a katalán közigazgatás és tömegtájékoztatás általánosan használt és előnyben részesített nyelve, amely az oktatás és tanulás folyamatának is általánosan elterjedt eszköze.”(Boletín Oficial del Estado, 2006,270.o.),

Ugyanezen paragrafus második bekezdése *Katalónia hivatalos nyelveként a spanyollal mint államnyelvvvel szemben a katalánt nevesíti.* „Katalónia hivatalos nyelve a katalán. – olvashatjuk. A kasztíliai, mint a spanyol állam hivatalos nyelve szintén hivatalos nyelv. Mindenkinek joga van a két nyelv hivatalos használatára; Katalónia állampolgárainak joga és kötelessége ismereni azokat.”(Boletín Oficial del Estado, 2006,270.o.). Ez utóbbi kitétel az elmúlt évek során komoly alkotmányjogi vitákat váltott ki. A katalán megoldás ugyanis a baszkföldi, a galíciai és a valenciai igényeket is figyelembe véve magában hordozza az alkotmányos modellt már jelzett átalakításának és egy általános államreform beindításának a lehetőségét és szükségességét, végső megoldásként pedig lehetővé teheti Katalónia Spanyolországból történő kiválását és önálló államként való elismerését.

A spanyol Alkotmánybíróság 2010. június 28-i Határozata azonban több szempontból is alkotmányellenesnek minősítette Katalónia új Autonomia Statútumát. Az ezzel kapcsolatos politikai és jogi vita azonban még nem zárult le.

A generális államreform és a nyelvi komponens témakörében kibontakozó alkotmányjogi és politikatudományi vita sem fejeződött még be. Ennek folyamata jól nyomon követhető Alberto López Basaguren: *Las lenguas oficiales entre Constitución y Comunidades Autónomas: ¿desarrollo o transformación del modelo constitucional?* *Revista Española de Derecho Constitucional*, núm. 79, enero-abril de 2007. 87-112.o. tanulmányában, továbbá a Spanyol Királyság Államtanácsa által az alkotmányreformról közzétett 932 oldalas Jelentésben (*El Informe del Consejo de Estado sobre la reforma constitucional. Texto del informe y debates académicos*. Consejo de Estado-CEPC, Madrid, 2006. pp. 932), továbbá a spanyol Alkotmánybíróság 2010. június 28-i már említett Határozatában, (*Pleno. Sentencia 31/2010, de 28 de junio de 2010*. BOE núm. 172, de 16 de julio de 2010.), valamint Jorge de Esteban: *El naufragio del Estado. (Un análisis cronológico*. Justel, Madrid, 2015. című könyvében.

A függetlenségi folyamat állomásai

Katalónia függetlenné válása ügyének előmozdítása érdekében katalán részről 2000 óta számos kísérlet tör-

tént. 2009. december 13-án civil szervezetek kezdeményezésére több mint 160 városban és településen 700 ezer állampolgár részvételével referendumot tartottak. A válaszra váró kérdés a következőképpen hangzott: „Egyetért-e Ön azzal, hogy Katalónia független, szociálisan elkötelezett, demokratikus és szuverén jogállam, az Európai Unió tagja legyen?” Bár a voksolás eredménye nem volt kötelező erejű, mivel az alkotmány szerint népszavazást csak a madridi kormányzat írhat ki, José Luis Rodríguez Zapatero akkori szocialista párti miniszterelnök közölte is, hogy nem ismeri el jogszerűnek a referendum megtartását. A népszavazás egyébként is érvénytelen volt, mivel a szavazásra jogosultak alig több mint 30%-a járult az urnához és azt a Generalitat sem támogatta. A megjelentek 95%-a ugyanakkor Katalónia önállóságára szavazott. S már a referendum másnapján újabb szervezetek jelezték, hogy további népszavazásokat terveznek és kezdeményeznek az önkormányzati közösség nagyvárosaiban.

A katalán függetlenség megteremtésének programjával kampányolt a 2012. november 25-i önkormányzati közösségi választásokon Artur Mas, a katalán kormánypárt, a Konvergencia és Unió (Convergencia i Unió – CiU) vezetője. A 2016-ra függetlenségi népszavazás kiírásának felvállalása programjával fellépő CiU az előzetes várakozások ellenére azonban nem szerezte meg a remélt abszolút többséget. A 135 tagú Generalitatban az előző, a 2010-es autonómia választásokhoz képest 12 képviselői helyet veszítve mindössze 50

1. táblázat: A 2012-es katalán parlamenti választások eredménye



mandátumhoz jutott. Kivételes (abszolút) többség hiányában a 21 képviselői helyhez jutó radikálisan függetlenségpárti Katalán Köztársasági Baloldala (Esquerra Republicana de Catalunya – Catalunya Sí- ERC-Cat Sí), valamint a 2010-ben még nem induló, 2012-ben azonban három mandátumot szerzett baloldali radikális Népi Egység Listájára (Candidatura d'Unitat Popular – CUP) támaszkodva vágott neki a feszültségekkel terhes, történelmi feladatok megoldása előtt álló új törvényhozási ciklusnak és Katalónia kiválását előkészítő folyamat beindításának, a procésnek.

A katalán függetlenség kivívásának útján fontos mérföldkő volt 2013. január 23. E napon a katalán parlament a Generalitát javaslatára referendum kiírása mellett döntött. Elemzők a tény a szu-

verenitás kinyilvánításaként értékelik, mivel az hangsúlyozta, hogy „Katalónia népe a demokratikus legitimitás alapján szuverén politikai és jogalanynak minősül.” (Tamames, 2014, 295. o.). 2014. november 9-én megtörtént a *konzultációs jellegű katalán népszavazás a függetlenségről*. Az állampolgárok véleményének megkérdezéséről lévén szó, az aktusnak ügydöntő hatálya nem volt. Mivel a lakosság álláspontjának felmérésére és a Generalitát központi kormányzattal szembeni tárgyalási pozícióinak – sokak szerint zsarolási potenciáljának – megerősítésére szolgált, jelentősége szimbolikusnak tekinthető.

A két kérdésből álló népszavazáson 2 305 290 fő, a választásra jogosultak 33%-a vett részt. Az első kérdés így hangzott: „Kívánja-e, hogy Katalónia állam legyen?” Ha a válasz igenlő, akkor

a második kérdés a következőképpen folytatódik: „Akarja-e, hogy ez az állam szuverén legyen?”

Mindkét kérdésre igenel válaszolt 1 861 753 fő, azaz a szavazók 80,76%-a. Az első kérdésre igenel, a másodikra nemmel felelt a részvevők 10,07%-a. A mindkét kérdésre nemmel válaszoló aránya 4,54%-ot, a különböző okokból nem értékelhető voksoké 4,63%-ot tett ki.

Az eredmények azt mutatták, hogy bár a részvevők óriási többsége Katalónia, mint független állam létezése mellett tette le a voksát, ez csupán a szavazásra jogosultak 33%-nak a 80,76%-át jelentette. Az 50%-os részvételi arányt 2014 novemberében sem sikerült elérni.

A 2015. szeptember 27-i *önkormányzati közösségi választáson* sem erősödött az elszakadásra törekvő politikai erők helyzete. 2015 júniusában megszűnt a Konvergencia és Unió. A helyébe lépő, függetlenségpárti *Junt pel Si – Együtt az Igenért* szövetség a szavazatok 40%-nak megszerzésével hatvan két képviselői helyhez jutott a katalán parlamentben. A Katalónia elszakadásával szembenálló új, jobbközép politikai párt, a Ciudadanos (katalánul Ciutadans) végzett a második helyen. 18%-os támogatottsága 25 mandátumot eredményezett. A Katalán Szocialista Párt az önkormányzati közösség harmadik legnagyobb politikai erejeként a szavazatok 12,6%-át szerezte meg, ezzel 16 parlamenti képviselői helyhez jutott. A Népi Egység Listája (CUP) 9%-os szavazati arányával 10 mandátumot, a Catalunya Sí que es Pot, azaz a Podemos 8,91%-ot és

11 mandátumot, a katalán függetlenséget ellenző kormányzó Néppárt 8,49%-ot és 11 képviselői helyet szerzett. A választási részvétel igen magas volt. Az 5,6 millió leadott voks az arra jogosultak 77,4%-át tette ki. A függetlenedés pártiak összességében, matematikailag a szavazatok és a mandátumok kevesebb mint 50%-át szerezték meg.

Ennek ellenére az újraválasztott katalán parlament 2015. november 9-i ülésnapján a Junt pel Si és a CUP 72 képviselőjének szavazatával az azt különböző okokból nem támogató 63 nemmel szemben sor került Katalónia függetlenségéről szóló ünnepélyes Nyilatkozat kiadására. Az Együtt az Igenért és a Népi Egység Listája önálló katalán állam megteremtése kérdésében történt közös fellépése sem volt azonban elegendő ahhoz, hogy Artur Mas ismételten a Generalitat elnökévé, azaz Katalónia kormányfőjévé válasszák. A CUP kijelentette, hogy a korrupcióval vádolt politikus jelölését nem támogatja. A kialakult helyzet új tartományi választás kiírásával fenyegetett. 2016. január 10-én azonban megszületett a megoldás. A katalán parlament a Junt pel Si és a CUP nyolc képviselőinek együttes támogatásával (a CUP két képviselője tartózkodása mellett) a minimálisan szükséges 68 helyett 70 szavazattal a Generalitat elnökévé választotta az ötvennégy éves Carles Puigdemont-ot az Együtt az Igenért jelöltjét, Girona leköszönő polgármesterét. Az új elnök ötven perces beiktatási beszédében kijelentette, hogy az Artur Mas képviselte független állam megteremtésének irányvonalát képvisel-

li. Magát az „autonómia utáni és a függetlenség előtti” (posautonomía y de preindependencia) korszak elnökének nevezte.

A Katalónia kiválásának programjával induló politikai pártok számára azonban a 2015. szeptember 27-i tartományi választásoknál is rosszabbul alakultak a 2015. december 20-i országgyűlési és szenátusi választások eredményei. Katalónia 47 képviselői hellyel rendelkezik a képviselőházban. A függetlenség mellett elkötelezett Katalán Köztársasági Baloldal-Katalónia Igen (Esquerra Republicana de Catalunya-Catalunya Sí – ERC-Cat Sí) kilenc mandátumhoz, a CiU politikai örökösének tekinthető Demokrácia és Szabadság (Democracia i Libertat – DL) 8 képviselői helyhez jutott. A választások győztese Ada Colau, Barcelona polgármesterének a Podemos által is támogatott Közösen (en Comú) nevet viselő pártja lett kilenc mandátummal. A Katalán Szocialista Párt nyolc, a Ciudadans öt, a Néppárt öt képviselőt küldhet a madridi parlamentbe. A szenátusi helyek többségét ellenben az önálló katalán államiság megteremtését programjukba iktató pártok szerezték meg. A Demokrácia és Szabadság (DL) és a Katalán Köztársasági Baloldal-Katalónia Igen (ERC-Cat Sí) hat-hat, míg a Közösen (En Comú) csupán négy szenátort küldhet a spanyol parlament felsőházába.

A függetlenségért folytatott küzdelem, a procés szempontjából azonban a 2015. december 20-i választások mégis fordulatot jelentettek. Megszűnt az uralkodó párti jellegze-

tességet mutató, kétpárti vetélkedésen alapuló mérsékelt többpártrendszer Spanyolországban. A 2011 óta kormányzó kormányzó Néppárt (Partido Popular - PP) és az ellenzék fő erejét alkotó korábbi kormánypárt, a Spanyol Szocialista Munkáspárt (Partido Socialista Obrero Español – PSOE) szavazóinak, szavazatainak és mandátumainak felét elveszítette. A Ciudadanos és a Podemos parlamentbe kerülésével a hatalmi centrumot támadó és gyengítő új politikai pártok jelentek meg a színpadon. Megerősödtek és megnőtt a súlyuk a kismemzeti képviselőket ellátó, Katalónia esetében újjászerveződő és átalakuló politika erőknél. A pártrendszer töredezettségét a spanyol parlamenti erőviszonyok is tükrözték. A Néppárt kisebbségi kormányzásra kényszerült. A helyzeten érdemben nem változtatott a 2016. június 26-i előrehozott parlamenti választás sem. A Spanyolországot jellemző kormányzati krízis 2018 júniusában oda vezetett, hogy a Mariano Rajoy néppárti miniszterelnök ellen benyújtott konstruktív bizalmatlansági indítvány eredménnyel járt. A 350 fős spanyol képviselőház 180 szavazattal 169 ellenében, egy tartózkodás mellett megszavazta a Szocialista Párt által benyújtott bizalmatlansági indítványt, így megalakulhatott a kismemzeti pártok és a Podemos támogatását élvező, 84 parlamenti képviselővel rendelkező Szocialista Párti kisebbségi kormány.

Pedro Sáncheznek és kormányának azonban nincs könnyű dolga, mivel továbbra is megoldásra vár a katalán kérdés Spanyolországban.

A Carles Puigdemont vezette Generalitat 2017-ben ugyanis felgyorsította a Katalónia elszakadására irányuló folyamatot. (March, 2018)

2017 október elsejére ügyszavazást írt ki Katalónia függetlenségéről és a Katalán Parlament az állami önállóságot biztosító törvénykezésbe kezdett.

2017. szeptember 6-án elfogadta az Önrendelkezési Népszavazásról szóló 19/2017-es számú jogszabályt, két nappal később pedig a 20/2017-es számú, a *Katalán jogi átmenetről és a Köztársaság megeremtéséről* szóló törvényt.

Annak ellenére, hogy a spanyol központi kormányzat minden rendelkezésére álló politikai, jogi, gazdasági, büntetőjogi, állambiztonsági eszközöket bevetett, letartóztatásokat is magában foglaló intézkedéseket, urna lefoglalá-

sokat, választókerületek bezárását, stb. foganatosított, 2017. október elsején sikerült megrendezni a katalán függetlenségről szóló népszavazást

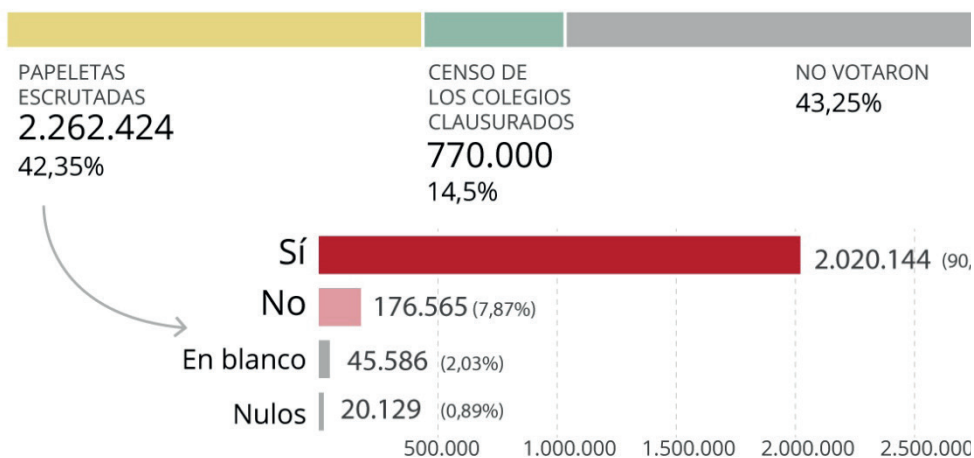
A népszavazáson az 5 343 358 szavazásra jogosult 42,35 %-a, 2 262 424 fő szavazott érvényesen. 770 000 választópolgár (14,5%) a szavazókerületek bezárása miatt nem tudta akaratát kinyilvánítani. Nem vett részt a referendumon az arra jogosultak 43,25%-a. Katalónia függetlenségére 2 020 144 fő, a résztvevők 90,09%-a voksolt. A nem szavazatok aránya 7,87%-ot, az üres szavazólapokat bedobók aránya 2,03%-ot, az érvényteleneké pedig 0,89%-ot tett ki. (2. sz táblázat)

A madridi központi kormányzat álláspontja szerint illegális és alkotmányellenes népszavazást követően megindultak a tárgyalások az érintett felek

2. táblázat: A 2017. október 1-i népszavazás eredménye

Resultados del referendun

Censo previsto
5.343.358



(Forrás: <https://www.elperiodico.com/es/politica/20171001/resultado-referendum-cataluna-6325350>)

között. A megbeszélések és közvetítők bevonásával lefolytatott egyeztetések azonban nem vezettek eredményre.

A katalán parlament 2017. október 27-én kinyilvánította Katalónia függetlenségét. A Generalitat elnöke által tett határozati javaslatot a katalán törvényhozás 70 igen, 10 nem és két érvénytelen szavazat mellett elfogadta. A Katalán Néppárt, a Katalán Szocialista Párt és a Ciudadanos parlamenti képviselői kivonultak az ülésről, nem vettek részt a szavazáson.

Válaszul a központi kormány előterjesztésére a spanyol királyság szenátusa még aznap megszavazta a az Alkotmány 155. paragrafusának életbe léptetését. Erre a spanyol demokrácia negyvenkét éves történetében még nem volt példa. (Marco, 2017). Az Alaptörvény rendelkezéseinek első és második bekezdése szó szerint a következőket mondja ki: „*1. Ha egy Autonóm Közösség nem teljesíti alkotmányos, vagy más törvényekben előírt kötelezettségeit, vagy tevékenységével súlyosan sérti Spanyolország általános érdekeit és a kormány Autonóm Közösség elnökéhez intézett előzetes figyelmeztetése hatástalan marad, a kormány a Szenátus abszolút többségének szavazatával minden szükséges eszközt felhasználhat annak érdekében, hogy a kötelezettségek teljesítését erővel kikényszerítse és az említett közérdeket megvédelmezze.*

2. Az előző paragrafusban említett eszközök alkalmazása során a kormány utasításokat adhat az Autonóm Közösségek valamennyi hatósága számára.” (Esteban, 2000, 418-419.o.).

Alkotmányos felhatalmazás jegyében került sor 2017 őszen a katalán vezetés leváltására, a katalán parlament funkcióinak korlátozására, működésének felfüggesztésére, a katalán ügyek feletti irányítás spanyol minisztériumok részéről történő átvételére, a telekommunikációs intézmények és a rendőrség központi irányítás alá helyezésére, a függetlenségi folyamatot irányító Generalitat tagjainak letartóztatása, vád alá helyezésére és 2017. december 21-re autonóm tartományi választások kiírására. Carles Puigdemont katalán elnök és négy minisztertársa a letartóztatás elől 2017. október 28-án Belgiumba távozott. Ellenük a Spanyol Legfelső Bíróság lázadás, az államrend megdöntésére irányuló szervezkedés, pénzügyi visszaélés és hűtlen kezelés miatt nemzetközi elfogató parancsot adott ki, amelyet 2018 második felében visszavont. A vádak Spanyolországban azonban továbbra is hatályban vannak. Carles Puigdemont és politikustársaira hazatérésük esetén bűnvádi eljárás és letartóztatás vár. A hivatalától megfosztott katalán elnök kísérletet tett politikájának nemzetközi támogatást szerezni. Ez azonban mind az Európai Unió, mind a nemzetközi szervezetek, mind pedig az egyes országok esetében sikertelennek bizonyult. Azt állíthatjuk tehát, hogy a demokrácia és a demokratikus önrendelkezési jog alkalmazása összeütközésbe került a nemzetközi rendszer stabilitását alapértéknek tekintő nemzetközi jogi szabályozással.

A kialakult helyzet feloldása érdekében a 2017. december 21-én rendezett autonóm tartományi választások sem hozták közelebb a megoldást.

A 81,94%-os részvétel mellett zajló választást csekély többséggel a függetlenséget ellenző Ciudadanos nyerte. A párt a szavazatok 25,37%-nak megszerzésével 37 mandátumhoz jutott. Szorosan a nyomában a Junts pel Sí végzett 21,65%-al és 34 képviselői hellyel. A harmadik legnagyobb politikai erő az ERC-Cat Sí lett 32 mandátummal. Az önálló Katalónia megteremtéséért küzdő, említett két függetlenség-párti Junts pel Sí és ERC-Cat Sí parlamenti helyeihez hozzáadhatjuk a CUP négy képviselőjét. Így a 135 fős katalán parlamentben az elszakadás pártiak 70 szavazattal, azaz törékeny többséggel rendelkeznek. Velük szemben sorakozik fel a Ciudadanos

már említett 37, a Katalán Szocialista Párt 17, a Podemos köré tömörülő 8, valamint a Néppárt 3 képviselője, amelyek összesen 65 mandátumot jelentenek.

Már a választás másnapján megindultak, illetve tovább folytatódtak a viták az önálló államiság, illetve Spanyolország keretei között megvalósuló kiterjedtebb önkormányzati státusz előnyeiről, illetve hátrányairól, és szóba került Katalónia felosztása is. A Spanyolországhoz való tartozás mellett felsorakozó politikai erők egy része síkra szállt *Tabarnia autonóm közösség létrehozása* mellett. Ez a mintegy 6,9 millió lakost és 5422 km²-t magában foglaló tartomány, a legfejlettebb, Barcelona és Tarragona megyéket tömörítene. E zömében városi lakosságú provinciák esetében a szavazók többsége a Spanyolországhoz való tartozás mellett érvelő po-

3. táblázat: A 2017. december 21-i katalán választások eredménye



(Forrás: El Mundo, 2017, december 22.)

litikai pártoknak szavazott bizalmat. E megyék készek mutatkoznak arra, hogy akár a Katalóniától való elszakadást is vállalják.

Katalónia függetlenné válása történelmi perspektívában felveti a katalánok beszélő nemzetek és régiók egységes állam keretébe történő egyesítését is. A Spanyol Királyság katalán nyelvű autonóm tartományai közé tartozik: a Baleári-szigetek, a Valenciái Önkormányzati Közösségben beszélt valenciano nyelv is a katalán egyik dialektusának tekinthető. Andorrában szintén a katalán a hivatalos nyelv és Franciaország Katalóniával határos területein sem csupán baszkul, hanem katalánul is értenek. Hivatalos

adatok szerint az Európai Unió kilencedik legnagyobb nyelve a katalán. A katalán nyelvterület 68 000 km²-t tesz ki és 13 530 000 fős népességet számlál. Ezen belül Katalónia Önkormányzati Közösségének joghatósága 32 000 km²-re és 7 300 000 lakosra terjed ki.

A függetlenségi folyamat kérdőjelei

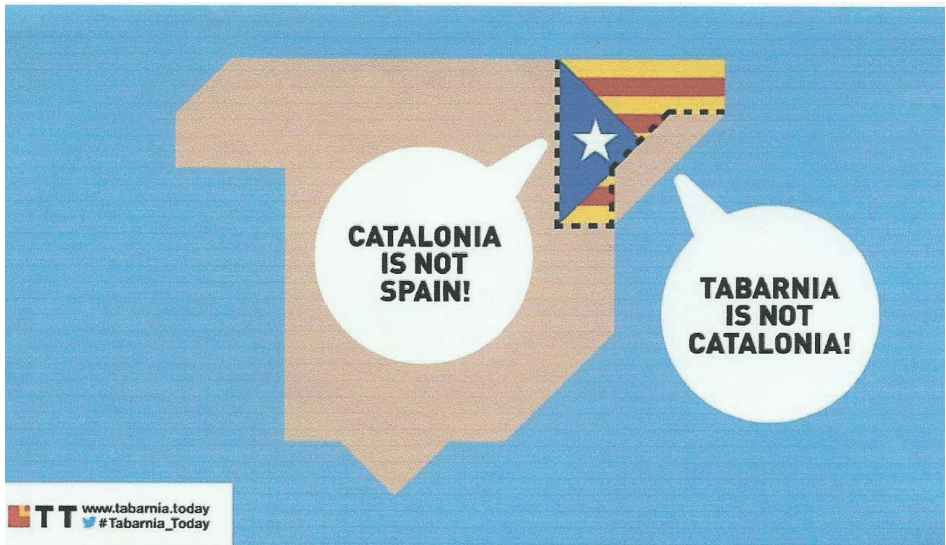
2018 második felében a helyzet az, hogy egyszerre létezik egy önállóságot kinyilvánító katalán köztársaság és egy jogfosztott spanyol régió, Katalónia.

4. táblázat: a tervezett Tabarnia tartomány



(Forrás: El País, 2017. december 26)

5. táblázat: A Tabarnia Today Mozgalom szimbóluma



(Forrás: El País, 2018. február 11.)

6. táblázat: Paisos Catalans (Nagy Katalónia)



(Forrás: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paisos_catalans.svg)

Függetlenség párti elemzők szerint a tényleges szuverenitás elnyerése pozitív gazdasági hatással járna. Megszűnne a katalán GDP 8%-os költségvetési hiánya, eltűnne a beruházások 11%-os részesedése és a központi állami költségvetésbe befizetendő 18%-os hozzájárulása közötti különbség. Átalakul a közlekedési szerkezet, ezen a téren is megszűnik a Madrid központúság. Katalán források ezen túl 160 milliárd eurós jövedelem növekedésről írnak. Ennek megléte esetén reális alternatívaként vetik fel a németországi egy főre jutó GDP részesedés elérését. Spanyol elemzések azonban ezeket a felvetéseket érdemben cáfolni igyekeznek. (Borrell y Llorach, 2017).

A fény mellett azonban ott az árnyék. Statisztikai adatok szerint az elszakadás várható és lehetséges negatív gazdasági következményeinek elkerülése végett mintegy 2000 Katalóniában bejegyzett *külföldi, spanyol* és katalán bank, társaság és vállalat teszi át székhelyét Spanyolországba. A vállalkozói szövetségek gazdasági elemzései rövid távon recesszióval, összeomlással számolnak. Felhívják a figyelmet egy „civilizált szétválás” esetén is bekövetkező költség-és kiadás növekedésre. Az önálló állam által saját polgárai számára nyújtható szolgáltatások is további, egyelőre pontosan fel nem mérhető kiadásokat jelentenek. Katalónia függetlenné válása esetén nem tekinthető automatikusnak az Európai Unió tagság sem. Végezetül egy önálló Katalóniának nincs érdemi nemzetközi támogatottsága sem.

Felvetődik tehát a kérdés: Quo vadis Katalónia? (Tamames, 2014). Délibábnak bizonyul-e a katalán állami szuverenitás elnyerése? (Casals, 2010). Nagy illúzió-e a függetlenség kivívása (Martínez, 2016), nagyobb kockázattal és buktatókkal jár-e az önállóság, mint az önkormányzatiság további kiterjesztése? (March, 2018).

2018 ősztén e kérdésekre még nem adhatunk egyértelmű és végleges választ.

SZILÁGYI ISTVÁN

ABSTRACT

The 21st century is the age of globalisation, of connections between cultures and civilisations representing different values and value systems.

At the end of the 20th century the processes aiming at democracy and principle of subsidiarity had a significant influence on the state structure in the three semi-peripheral areas of the world. The transformation in the Spanish state-system calls attention to its importance. Between 1979 and 1983, in the first phase of the institutional development of the democratic parliamentary monarchy which displaced the Franco system, Spain saw the realisation of a democratically regulated coexistence between the state (the Kingdom of Spain), historical nations possessing their own language (Basque, Galician, Catalan, Valencian), and regions without a history (Cantabria, Asturiass, Extremadura, Madrid, Murcia, La Rioja etc.).

It is a fact that by creating an autonomy model resting on cooperation between seventeen self-governing communities, the Spanish new democracy has played an exemplary role in the solution of a centuries-old ethno-regional problem. The system formed between 1979 and 2006 has proved to be viable to the present day.

The relative stability of a democratic state structure in the historical sense does not preclude change. The institutional system is in a process of constant motion. Changes pointing from the semi-federalism of autonomous communities to federalism, which are based on national and cultural identities, have markedly

accelerated from the second half of the 1990s. In July 2006, they led to the passing of the new Autonomy Statute of Catalonia. The separation of the autonomous province, which has gained independent nation status and the formation of an independent state with the capital of Barcelona has presented itself as a realistic alternative.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Aja, Eliseo (2003): *El Estado autonómico. Federalismo y hechos diferenciales*. Alianza Editorial, Madrid.

Anderle, Ádám (1985): *Megosztott Hispánia*. Kossuth Kiadó, Budapest.

Blanco Valdés, Roberto (2005): *Nacionalidades históricas y regiones sin historia*. Alianza Editorial, Madrid.

Borrell, Josep y Llorach, Joan (2017): *Las cuentas y los cuentos de la independencia*. Libros de la Catarata, Madrid.

Casals, Xavier (2010): *El oasis catalán (1975-2010). ¿Espejismo o realidad?* Edhasa, Barcelona.

de Esteban, Jorge (2000): *Las Constituciones de España*. Centro de Estudios Políticos y Constitucionales (CEPC), Boletín Oficial del Estado (BOE). Textos y Documentos Madrid.

de Esteban, Jorge (2015): *El naufragio del Estado*. (Un análisis cronológico. Justel, Madrid,

El Informe del Consejo de Estado sobre la reforma constitucional. Texto del informe y debates académicos. Consejo de Estado-CEPC, Madrid, 2006. pp. 932.

Ley Orgánica 6/2006. 19 de julio, Sobre la reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña. Boletín Oficial del Estado, 2006. núm. 172. 27269-27310.o.

Ley 19/2017, 6 de septiembre, del Referendum de Autodeterminación. <https://diario-oficial-generalitat-catalunya.vlex.es/vid/ley-19-2017-6-692831257>.

Ley 20/2017, 8 de septiembre, de transitoriedad jurídica y fundacional de la república. https://noticias.juridicas.com/base_datos/CCAA/604655-1-20-2017-de-8-sep-ca-cataluna-transitoriedad-juridica-y-fundacional-de-la.html.

Linz, Juan José (1992): *Politics in a Multilingual Society with Dominant World Language*. In: J. G. Savard and R. Vigeault

(comps.): *Les etats multilingues. Problemes et solution*. Presses de Université Laval, Québec.

López Basaguren, Alberto (2007): *Las lenguas oficiales entre Constitución y Comunidades Autónomas: ¿desarrollo o transformación del modelo constitucional?* Revista Española de Derecho Constitucional, núm. 79, enero-abril. 87-112.o.

March, Oriol (2018): *Los entresijos del „procés”*. Los Libros de la Catarata. Madrid.

Marco, Francisco (2017): *De la operación Cataluña al 155*. Indicios, Madrid.

Martínez, Guillem (2016): *La gran ilusión. Mito y realidad del proceso indepe*. Debate, Barcelona

Pleno. Sentencia 31/2010, de 28 de junio de 2010. BOE núm. 172, de 16 de julio de 2010.

Szilágyi, István (1996): *Demokratikus átmenet és konszolidáció Spanyolországban*. Napvilág Kiadó, Budapest.

Szilágyi, István (2010): *Nemzeti identitás, nemzetfelfogás és kulturális diplomácia a huszonegyedik században*. *Magyar Tudomány*. 2. sz. 198-208. o.

Szilágyi, István (2012): *Spain: from the Autonomy Model to the Federalism. The case of Catalonia*. In: *Minority Politics within the Europe of Regions*. (Edited by István Horváth and Márton Tonk). Scientia Publishing House. Cluj-Napoca, The Romanian Institute for Research on National Minorities. Cluj-Napoca, 107-123.o.

Szilágyi, István (2014): *Catalonia's Experiences for the Carpathian Basin*. In: *Minority Representation and Minority Language Rights*. Edited by Tonk Márton, Székely Tünde Horváth István, Székely Ibolya. Scientia Publishing House. Cluj-Napoca, The Romanian Institute for Research on National Minorities. Cluj-Napoca, 191-215.o.

Szilágyi, István (2016): *Podemos. A neoliberalis válságkezelés radikális alternatívája*. Publikon Kiadó, Pécs, 158.o.

Tamames, Ramón (2014): *¿Adónde vas, Cataluña?* Ediciones Península, Barcelona.

Torres Muro, Ignacio (1999): *Los estatutos de Autonomía*. CEPC, BOE. Madrid.

Zapata-Barrero, Ricard (2004): *Multiculturalidad e migración*. Editorial Síntesis, Madrid